

Круковський В.І.

кандидат філологічних наук,
доцент кафедри іноземних мов

Турчанінова В.Є.

старший викладач,
факультет міжнародної економіки й менеджменту
ДВНЗ «Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана»

Круківська О.В.

кандидат філологічних наук
спеціаліст відділу міжнародних зв'язків
державного підприємства «Укрпошта»

МОВНА СТРАТЕГІЯ ДЕПЕРСОНАЛІЗАЦІЇ ЗАКОНОДАВЧОГО ДИСКУРСУ ЗАКОНОДАВЦЕМ (на матеріалі французької мови)

Анотація. Стаття присвячена виявленню й аналізу ролі лексико-граматичних засобів у реалізації мовної стратегії французького законодавця об'єктивізувати законодавчий дискурс шляхом його деперсоналізації. Дослідження показало, що такими засобами є: неозначені займенники й прикметники, безособові речення, пасивна форма й третя особа однини. Робиться висновок, що усіляка об'єктивність є відносною, оскільки суб'єктивність – невід'ємна частина будь-якого мовлення.

Ключові слова: законодавчий дискурс, об'єктивність, суб'єктивність, деперсоналізація, неозначеність

Abstract: The article is dedicated to study and to analyse the role of lexical and grammatical devices in realization of linguistic strategy of French lawmaker to objectivize juridical discourse by way of its depersonalization. The study discovered that these devices are indefinite pronouns and adjectives, impersonal sentences, passive voice and third person singular. The conclusion is that any objectivity is relative as subjectivity is integral part of any text.

Key words: juridical discourse, objectivity, subjectivity, depersonalization, indefiniteness

Законодавчий дискурс є спеціалізованим і за визначенням повинен бути об'єктивним. Це ідеал будь-якого дискурсу для спеціальних цілей. Проблема дослідження лінгвістами засобів об'єктивації спеціалізованого дискурсу **актуальна** завжди. Одним із таких засобів об'єктивації є деперсоналізація дискурсу. **Об'єкт** даного дослідження – французький законодавчий дискурс, а предмет – лексико-граматичні засоби його деперсоналізації. **Мета** – вивчити мовну стратегію й тактику французького законодавця в реалізації об'єктивного характеру дискурсу шляхом позбавлення його індивідуальних ознак. **Завдання дослідження:** проаналізувати теоретичну літературу з питань прагматико-семантичних категорій суб'єктивності (С) і об'єктивності (О) в мовленні, виявити й описати лексико-граматичні засоби, їх роль та місце в досягненні стратегії об'єктивації законодавчого дискурсу, уточнити поняття С та О, що буде сприяти кращому розумінню й тлумаченню французьких законодавчих текстів. **Актуальність** дослідження визначається також існуючими напрямками розвитку лінгвістики тексту, які вимагають подальшого вивчення цих категорій, їхню поведінку в текстах різних функціональних стилів і жанрів. **Матеріал** дослідження: тексти Цивільного кодексу Франції. **Новизна** дослідження полягає в тому, що в ньому вперше у вітчизняній лінгвістиці лексико-граматичні засоби французького законодавчого дискурсу розглядають з точки зору їхньої комунікативно-прагматичної націленості на забезпечення об'єктивності, нейтральності й неупередженості законодавця шляхом деперсоналізації дискурсу. **Гіпотеза** – абсолютна О, а звідси й абсолютна деперсоналізація дискурсу – неможлива, оскільки С властива будь-якому мовцю як суб'єкту дискурсу, яка з'являється під час його продукування й тлумачення. Тому слід говорити не про О дискурсу взагалі, а про рівні О/С й нейтральності суб'єкта. Зрозуміло, що поняття О/С відносні й настає момент, коли те, що нам здавалося властивістю самої природи, виявляється лише особливістю поглядів нашого часу [1, с. 205].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Лінгвісти досліджують різні засоби суб'єктивації дискурсу. У 60-ті роки ХХ ст. французький лінгвіст Е. Бенвеніст заявив, що С невід'ємна від мовлення [2]. Прибічники теорії енонсіяції (теорії висловлення) стверджують, що мовлення – не лише інструмент передавання інформації, а й повідомлення про саму людину. Зокрема, особові займенники першої особи є першою ознакою С в мовленні. Французь-

зька лінгвістка К. Кербрат-Ореччіоні розширила теорію Е. Бенвеніста, виявивши інші ознаки С в мовленні, а саме: дейктики, субстантиви, дієслова, прикметники та прислівники. Вона стверджує, що будь-яка мовна одиниця в певному сенсі є суб'єктивною, оскільки слова є лише символічними заміниками й інтерпретаторами «речей» [3]. Інакше кажучи, кожне обрання мовцем певного слова є результатом тлумачення ним певного смислу обраного слова.

Лінгвісти зазначають, що повна О висловлювання є ілюзією, тому що воно є результатом особистого вибору подій, описаних у повідомленні, та лексичного коду. Зате видимість присутності адресата може зводитися до мінімуму, що створює ефект О [4]. У такому випадку говорять про об'єктивацію й суб'єктивацію дискурсу. Згідно з цією думкою лінгвістика еносіації визначає два типи дискурсивної стратегії: перша прагне до об'єктивації (чи до її видимості), друга допускає С дискурсу. Дискурсом першого типу, на нашу думку, є французький законодавчий дискурс.

Результати дослідження. Питання про зникнення суб'єкта з дискурсу вперше було порушено в рамках філософського напрямку постмодернізму, основні теоретичні постулати якого пов'язані з критикою й переосмисленням класичних уявлень про суб'єкт і суб'єктивність. У своїй праці «Що таке автор?» французький філософ, теоретик культури й історик М. Фуко починає формулювання даної теми з цитати ірландського письменника С. Бекетта «Яка різниця, хто говорить?» [5, с. 15]. У цій байдужості й проявляється усталена теза про те, що починаючи з ХХ ст., суб'єкт дискурсу зникає. «Текст стає самодостатнім» – пише французький філософ Р. Барт [6, с. 27]. В рамках цього підходу на зміну поняття «автор» постмодерна філософія висуває поняття скриптора, що знімає претензії суб'єкта на статус виробника чи хоча б детермінанти тексту.

У законодавчому дискурсі суб'єкт зник набагато раніше і зовсім із інших причин, ніж деперсоналізація дискурсу постмодерна, а саме з появою у ХІІІ ст. парламентаризму спочатку в Англії, а потім в інших країнах [7]. Закон втратив індивідуально-авторські риси, перетворившись у набір обезособлених настанов, втративши «людське обличчя». Внаслідок переходу до парламентаризму, усунення суб'єкта перетворилося в об'єктивну вимогу організації законодавчого тесту, який став колективним продуктом: основна робота над законом проходить у парламентських комісіях, крім того, законодавцю часто допомагають експерти і, нарешті, парламентські фракції, виходячи з певних засад, по-різному наповнюють пропозиційний зміст і змінюють терміни й висловлення, отже, діє чинник методики розробки. По-третє, законодавець-парламентарій тісно пов'язаний із виборцями свого округу і має брати до уваги їхні міркування й переконання, тобто йдеться про чинник «соціального контексту».

Перед тим, як перейти безпосередньо до лексико-граматичних засобів вираження деперсоналізації французького законодавчого дискурсу як засобу його об'єктивації, розглянемо детальніше категорії О / С. О – це відповідність думки дійсності, це умова істинності висловлювання. О знаходить своє вираження в нейтральності позиції, неупередженості, безсторонності, дистанціюванні автора від самого себе. Об'єктивний дискурс – це представлення фактів незалежно від поглядів, інтересів, смаків, вірувань, уподобань, суджень, думок, уявлень і т. і. суб'єкта висловлення. Це дискурс, де ознаки С приховані, де мовець абстрагується від своєї власної точки зору, де він ховається й представляє текст як інформативний, експлікативний, а не аргументативний. Парадокс у тому, що О можлива лише через С смислу, не має пізнаного об'єкта без суб'єкта. Незалежне пізнання об'єкта не існує. В цьому сенсі будь-яке судження є суб'єктивним. Щоб досягти О, суб'єкт повинен бути нейтралізований, будь-які сліди індивідуальності мовця повинні бути стерті. О залежить від суб'єкта, і саме метод викладу гарантує О. Абсолютна О недосяжна в жодній науці, проте є ідеалом, до якого прагнуть. В об'єктивованих висловленнях роль особи мовця зазвичай завуальована. Об'єктивне й суб'єктивне тісно переплітаються і часто взаємно підтримують одне одного. Умови О не визначені раз і назавжди, кожна наука протягом своєї історії сама визначає форми О, властиві їй.

Проблема в тому, що законодавчий дискурс великою мірою залежить від волі законодавця. Відправник законодавчого тесту повинен зробити максимум, щоб нейтралізувати ризик своєї С, щоб адресант не перекрутив зміст його послання і цим забезпечив успіх комунікації. Іншої стратегії не може бути. Законодавчий текст повинен бути універсальним, всебічним, деперсоналізованим, щоб гарантувати рівні права громадянам. Це свідчить про те, що ми вивчаємо законодавчий дискурс в тріаді комунікативного акту «автор-текст-адресат», що дає можливість виділити три види прагматичних відносин, пов'язаних: а) із фактором суб'єкта, автором тексту, його соціальним статусом; б) із текстом – змістовною стороною тексту в) із фактором адресата – врахуванням соціальних даних, пресупозицією адресата / психологічний і соціологічний аспекти прагматики/. Таке розуміння прагматичних факторів спонукає нас

розглядати комунікативно-прагматичний аспект спеціального тексту як єдність екстра-інтралінгвістичних факторів і залежність інтралінгвістичних факторів від екстралінгвістичних.

Отже, деперсоналізація – це дискурсивне явище, яке полягає в стиранні ознак учасників висловлення, тобто «я» і «ти», ознаки третьої особи, що відсилають до конкретної особи, котру не хочуть показати. Це ціла стратегія, націлена на О і нейтральність законодавця, що характеризують законодавчий дискурс. Мовні механізми, що мають на меті приховати (прикрити) суб'єкта рекурентні для французького законодавчого дискурсу, їх присутність підпорядковується радше текстовим, а не культурним нормам.

У законодавчому висловлюванні однією з основних ознак його верховенства є імпліцитне посилання на верховного законодавця, який знаходиться за кулісами висловлювання. Проте інколи, у деяких статтях, законодавець все-таки розкриває себе. І тоді у висловлюванні певної статті закон стає однозначно підметом дієслова: «*La loi présume que l'enfant...*» [14, а. 311]. Як правило, законодавець намагається не показувати своє верховенство з такою очевидністю. Такі повтори у виявленні верховенства стомлювали б адресата, були б зайвими й обтяжували б законодавчий стиль. Всім зрозуміло, що дане висловлювання є законодавчим без згадки щоразу про закон.

Серед основних механізмів деперсоналізації слід назвати загальність правничого правила, яка впливає з його абстрактного характеру і означає, що воно стосується всіх громадян, пов'язаних з даною юридичною ситуацією, тобто регулює не окремий, а типовий випадок.

Особливі засоби вираження загальності. Узагальненість знаходить свій статус у неозначеності. Неозначеність – це невіднесеність означаючого до конкретного предмета. Контекст і вся смислова конфігурація речення створюють нереферентне значення слова, особливо тоді, коли там вживається теперішній час дійсного способу зі значенням позачасовості. Серед спеціальних засобів, які яскраво розкривають загальний характер юридичного правила, є неозначені терміни, в законодавчому тексті вони тісно пов'язані з підметом, присудком та способом (voix) вираження дії.

Спеціальні ознаки

а) Стверджувальні терміни. Такими спеціальними термінами вираження загальності у значенні «кожний», «всякий» є, з одного боку, прикметник **tout**, (стоїть перед іменником і є для нього епітетом), з іншого боку, **chacun** (займенник) та **chaque** (прикметник). Всі ці терміни виражають стверджувальну сукупність. «*Tout français jouira des droits civils*» [14, а. 8]. «*Chacun a droit au respect de sa vie privée*» [14, а. 9].

б) Заперечні терміни. **Nul**, як займенник (тільки чоловічого роду однини) чи як прикметник перед іменником, **aucun** (прикметник-епітет) є заперечними термінами числівника «один» (**un**) у значенні «ніхто», «жоден», «ні один», «ніякий». Вони вказують на негативну загальність, на загальність, що виключається. «*Sont nuls de plein droit...*» [14, а. 451].

в) Власне неозначені терміни (займенники). Найбільш уживаними серед них є неозначені займенники **on** та **quiconque** у значенні «всякий, хто». Ці займенники вказують на застосування правила до будь-якої особи. «*On ne peut déroger...*» [14, а. 6]. «*Quiconque s'est obligé...*» [14, а. 2092]. До цих неозначених термінів слід додати інші спеціальні терміни, що вказують на загальність. **Tel** (такий). «*Telle garantie qu'il lui plaira de...*». **Autrui** (інший). «*Nul ne peut transmettre à autrui...*» [14, а. 52]. Тут займенник **autrui** вживається у значенні «будь-кому». Вказівні займенники: **Celui qui** (той, хто), **ceux qui** (ті, хто). «*Celui quia causé un dommage ...*» [14, а. 489].

Слід детальніше проаналізувати неозначений займенник **on**. Цей займенник, як це показав Ж. Дюбуа [8, с. 54] у своїй праці «*Grammaire structurale du français moderne. Nom et pronom*», не можна віднести до традиційного класу неозначених займенників «*pronoms indéfinis*». Саме тому одні лінгвісти відносять його до класу «неозначених займенників» [9, р. 211] інші – до особових займенників (*pronoms personnels*) [10, с. 252-253]. На відміну від займенників **aucun** (жоден), **chacun** (кожний) та решти, цей займенник поводить себе приблизно як особові займенники **il/elle**, і може відділятися від дієслова лише іншим займенником (*le...lui...en*) та запереченою часткою **ne**. З тією різницею, що **on** нейтралізує категорію особи, числа та роду. **On** вживається тільки тоді, коли мова йде про людей, і може замінювати будь-який підмет, виражений будь-яким особовим займенником «*on a menti = j'ai, tu as, il a, etc... menti*». Але на відміну від **il/elle** «**on**» може слугувати підметом дієслова лише, якщо присудок вимагає підмета-агенса людської особи. **On** зберігає завжди долю визначеності, вказуючи завжди на живий суб'єкт. Тобто він виражає узагальнену людську особу, яка вказує на те, що дія відноситься до будь-якої особи. **On** є семантично немаркованим і немає

об'єктної форми. А в функції додатку використовуються займенники **nous, vous**. Неозначене й узагальнююче **on** може визначатися за допомогою комутації. В першому випадку він може замінитися іншим неозначеним займенником. У другому **on** комутує з узагальненою кількістю людей: *tous les hommes, tout le monde, etc.: la branche casse, elle casse, on casse*.

З точки зору референції **on** не відсилає ні до якого конкретного підмета-агента дії: *on croit* (вважають), *on pense* (думають), *on dit* (кажуть). Ці вирази означають, що є (хоча б) одна людська істота, яка вважає, думає, каже. У зв'язку з родовим характером їхнього підмета-агента такі висловлювання протиставляються висловлюванням типу: *Luc croit* (Люк вважає), *il pense* (він думає), *quelqu'un dit* (хтось каже), які посилаються на конкретних індивідів: Люк – це ім'я особи, а **il** (він) є анафоричним. Загальність пов'язана з особою: третю особу найлегше позбавити будь-якої персоналізації. Ненаголошений займенник **il** підпорядковується, як і всі займенники третьої особи, жорстким правилам, але його наголошений відповідник **lui**, так само, як і жіночий займенник **elle** (вона), може уточнюватися: *lui qui me connaît vous le dira* (він, котрий мене знає, вам це скаже).

Хоча займенник **quelqu'un** (хтось) є неозначеним і не може детермінуватися, напр., «*le quelqu'un*», йому принаймні можна дати якусь характеристику: *quelqu'un de très bien m'a parlé de vous* (хтось, дуже хороший, мені про вас розказував). Зовсім по-іншому поводить себе **on**, який не дозволяє дати собі характеристику (*on de bien, on qui vous aime*), але який дозволяє дати собі означення: *l'on n'est pas plus mignonne* (ми ж не кращі). Ось чому з урахуванням вище зазначеного, ми вважаємо, що займенник **on** слід розглядати як такий, що входить до окремого класу займенників, який складається виключно з нього самого, є його єдиним членом. Деякі лінгвісти називають його «*pronom humain universel*» (універсальним займенником людської особи) [8, с. 45].

Проте ці явні ознаки загальності в багатьох відношеннях є оманливими. Тому з цього приводу слід сказати таке.

1. Ці ознаки не звичайні, банальні ознаки загальності. Вони не обмежуються простою вказівкою на загальність, а намагаються підкреслити її надзвичайну важливість для деяких випадків, наприклад, у випадку використання свого законного права на узаконення своєї позашлюбної дитини «*la légitimation de l'enfant naturel*» [14, а. 329] і т. д.

2. Крім того, ці ознаки не завжди є ознаками абсолютної загальності.

Вживання термінів **tout, nul, on** і т. д. вказує на встановлення принципу загальності, який може мати деякі винятки, що визначаються потім далі в тексті закону. Напр.: «*Nul ne peut être contraint de céder sa propriété, si ce n'est pour cause d'utilité publique...*» [14, а. 545]. У цих випадках метою вживання термінів **on, tout, nul** є саме встановлення принципу загальності.

Бувають випадки, коли французький законодавець хоче підкреслити абсолютну загальність того чи іншого положення, тоді він чітко вказує на це в законі за допомогою вставного пояснювального речення, щоб зняти будь-яку двозначність юридичного правила. «*Toutes les demandes, à quelque titre que ce soit, qui ne seront pas entièrement justifiées par écrit...*» [14, а. 1346]. Або ж завдяки вживанню урочистих термінів **toujours** (завжди), **jamais** (ніколи) [14, а. 1187, 1519]. Напр.: «*Toutes donations faites entre époux pendant le mariage quoique qualifiées entre vifs, seront toujours révocables*» [14, а. 1096].

3. Слід зауважити також, що абсолютні терміни **tout, nul** і т. д. не є виключними ознаками загальності. Яскраві й помітні, вони в загальній масі законодавчих положень зустрічаються досить рідко. І було б великою помилкою вважати, що їх відсутність позбавляє юридичне правило загальності. За їх відсутності загальність правила виражається більш скромно, без вживання спеціальних слів.

Звичайні ознаки загальності. Ці ознаки не такі помітні, як спеціальні, але вони зустрічаються частіше. Проте їхня звичайність не заважає їм бути, разом із тим, ефективними засобами вираження загальності. Ці ознаки залежать від вибору стану (*voix*) дії підмета, від особи та від числа.

Безособові речення. «Безособовість – це такий спосіб представлення об'єкта, коли основна увага фіксується на його властивостях, які в тій чи іншій ситуації виявляються важливішими за їх носія» [11, с. 19-24]. Безособова конструкція є більш виразною саме тому, що властивість абстрагована від носія і часто ставиться в комунікативно марковану позицію. В особовій структурі – дві значимих позиції, в безособовій – тільки одна. У безособовому реченні висвітлюється властивість, ознака, представлена як постійний чи тимчасовий стан об'єкта. Цей стан і знаходиться в центрі уваги автора чи суб'єкта мовлення.

Безособові речення виступають у французькій мові одним із показників ступеня неозначеності синтаксичної особи. Семантичною базою для формування безособовості є узагальне-

не значення особи. У цьому типі відмінювання дієслово має граматичний підмет, займенник **il**. Правило виражається в абстрактній формі, без посилання на логічний суб'єкт. Безособові речення виражають об'єктивну реальність, можна сказати загальну істину. У законодавчому дискурсі «la voix impersonnelle» вживається часто. «*Il est des choses qui...*» [14, а. 714]. «*Il n'y a pas de mariage...*» [14, а. 146].

Взагалі вся французька адміністрація любить безособові конструкції типу: *Il convient de remarquer, il est à observer, il y a lieu de noter*. Можна сказати, що адміністрація таким чином умиває руки, знімає з себе будь-яку відповідальність, перекидає непопулярність заходу на анонімність держави, ховається за її спину. З тієї ж причини, а не тому, що він себе не любить (не любить вживати «Я»), французький високопосадовець пише: *On est amené à penser* (Слід вважати), замість: *Je pense* (Я вважаю). *Des mesures seront prises* (Будуть вжиті заходи) (ким? загадково й відчужено), замість: (*Je prendrai des mesures*)(Я вживу заходів).

Р. Жоржен називає такий засіб «*prudent anonymat*» (обережною анонімністю) [12, р. 65]. Це така своєрідна ввічливість, мета якої уникнути надмірного нав'язування чужої волі. Законодавець-редактор забув уточнити виконавця дії. Інколи він це робить навмисне для того, щоб спрямувати увагу не на виконавця дії, а на саму дію, яка, з точки зору автора тексту, є важливішою за агента дії.

Пасивні конструкції. Відомо, що між прагматикою речення і способом виконання дії існує певна залежність. Хоча французька мова віддає перевагу активним конструкціям, пасив, котрий тому і називається вторинною (непрямою) діатезою, також часто вживається, зокрема в офіційно-діловому мовленні.

Прихильність до об'єктивності й нейтральності, що складають достоїнство французької адміністрації, призводить до вживання навіть трохи надмірного, зокрема безособових (пасивних за змістом) конструкцій, які представляють факти так, буцімто вони випливають з далекої й обов'язкової природи речей. Ось чому адміністрація пише, що *dossier fait l'objet d'un examen attentif; que l'intéressé aura été mis dans l'obligation de*. Наприклад, замість: *Il m'a été signalé* (Мені було повідомлено) можна було б сказати: *On m'a signalé: quelqu'un, un de mes collaborateurs, un fonctionnaire de mon administration, un correspondant, un contribuable, un client, un fournisseur* (Мені повідомив: хтось, мій співробітник, службовець мого управління, співрозмовник, платник податків, клієнт, постачальник). Так було б цікавіше й природніше. Існують навіть офіційні захисники пасивних конструкцій. Наприклад, у «Практичному курсі складання французьких офіційних документів» (Cours pratique de composition française et de rédaction administrative) наводяться такі причини вживання пасивних конструкцій. «*Le pronom «on» indéfini a un caractère impersonnel. Or la rédaction administrative exige de la précision; c'est la raison pour laquelle on évite l'emploi de «on» dans le style administratif*». (Неозначений займенник «on» має безособовий характер. А офіційно-ділові документи вимагають точності; тому слід намагатися уникати вживання «on» в офіційно-діловому стилі) [13, р. 34]. Звичайно, тут можна цілком справедливо запитати, наскільки вживання пасиву у фразі «*Mon attention a été attirée sur...*» (Мою увагу було звернуто на...)» є персоніфікованішим, ніж: *On a attiré mon attention sur...* (Мою увагу звернули на...). Якщо **on** є безособовим, то пасивна форма: *Il a été demandé au Ministre* (Міністра попросили) є не менш безособова, оскільки міністр також не уточнює, хто його попросив. Вживання **on** дозволяє уникати принаймні довгих форм пасиву. Пасив має одну єдину перевагу: він дозволяє поставити на початку речення дієслово – головне слово фрази: «*Sera punie d'un emprisonnement d'un à six mois... toute personne qui...*» (Буде покарана від одного до шести місяців ув'язнення будь-яка особа, котра...) [14, а. 253]

Пасивна форма підкреслює значимість підмета, який у активній формі був би непрямим додатком. Цей непрямий додаток буває інколи **активним** винуватцем або джерелом дії, тобто її агентом, і тоді він вживається з прийменником **par**. Саме це перетворення непрямого додатку активної форми в підмет пасивної форми і є часто засобом вираження загальності правила. Правило стає безособовою об'єктивною конструкцією, і тоді особистість підмета активної форми стирається, вона навіть часто не вказується зовсім. «*Les complices d'un délit ou d'un crime seront punis de la même peine que les auteurs mêmes de ce crime ou de ce délit*» (Співучасники правопорушення чи злочину будуть покарані тією ж карою, що й самі винуватці злочину чи правопорушення) [14, а. 59]. Ким? Суддею? Не вказується. Це так звані «незакінчені пасивні конструкції», без додатка-агента дії. Законодавець навмисне не уточнив виконавця дії, котрий зрозумілий із контексту. Якщо треба, то дія буде виконана суддею чи іншою державною особою. Відсутність вказівки на агента дії робить правило більш об'єктивним.

Слід зазначити, що любов до пасивних конструкцій характерна для широкого французького загалу, комерційній кореспонденції, законодавчим текстам та журналістам: *Il a été trouvé (ou perdu) aux environs de l'arc de Triomphe. Il est rappelé aux spectateurs. Il est porté aux connaissances de notre clientèle que...*

Третя особа однини. Закон ніколи не каже ні «я», ні «*ти*». Всі дієслова вживаються у третій особі, найчастіше в однині. Дієслово керується підметом, вираженим іменником у однині, рідше займенником **il** чи **elle**.

Цей вибір законодавця, який є нормою, пояснюється тим, що він поєднує разом два критерії загальності:

- загальність пов'язана з особою: третю особу найлегше лишити будь-якої персоналізації;
- загальність пов'язана з числом: однина може виражати родову одиницю, а не тільки окрему особу. «*Власник*» означає всіх власників.

У дійсності, загальність законодавчого висловлювання ґрунтується на двох взаємопов'язаних критеріях:

- на вживанні означених артиклів: **le, la, les**. Характерно, що в законодавчому положенні вживання означеного артикля, (а інколи й неозначеного) однозначно вказує на загальність застосування законодавчого положення: «*Un époux peut...*», де **un** еквівалентне **chaque, tout**;

- на вживанні іменника чоловічого роду (тобто виключно чоловічого, хоча існує ще й жіночий рід цього ж слова), що вказує на будь-яку особу тієї чи іншої статі, на будь-яку фізичну чи юридичну особу.

Проста, але універсальна ця мовна домовленість є, зрештою, одним із основних факторів, що надають законодавчому висловлюванню загального характеру. Якщо говорити тільки про людей, то цей мовний засіб представляє їх як персонажів п'єси: власник, кредитор, боржник, орендар, продавець, покупець, наймач, наймит, заповідач, спадкоємець, суддя, підсудний. Кожний виконує свою роль. Це актори юридичного театру, де кожний актор представляє символічно весь клас однорідних персонажів.

Таке представлення осіб має фундаментальне значення. Воно дозволяє зрозуміти, що загальність юридичного правила є відносною. Для того, щоб бути загальним, правниче правило не обов'язково повинне застосовуватися до кожної особи. Юридична ситуація, в принципі, утворює тріаду з трьох осіб: злочинець, жертва й законодавець. Двох перших можна розглядати тільки віртуально. У тексті закону їх інколи позначають словом «*personne*»: *toute personne qui...* На протизагальному злочинцю й жертві, законодавець відразу ж фігурує в правничому правилі, оскільки саме він має право діяти й говорити. Діяти й говорити означає те саме тому, що закон існує тільки в дискурсі. За необхідності законодавець, його представники, його глашатаї та інструменти чітко називаються в тексті: *Держава, Уряд, Парламент..., кодекс, закон, законодавчий акт...* Всі ці назви відсилають до законодавчого органу. Але хто говорить від імені третьої особи? Як правило, абсолютна влада говорить прямо: «*Ти не уб'єш!*», установлюючи, таким чином, співвідношення «*я-ти*» імперативної модальності іначальницькийтон: «*я хочу – значить ти повинен*» у всіх її формах: розпорядження, заборони, дозволи, можливості тощо. Така форма вираження абсолютної волі базувалася завжди на принципі небесної чи королівської влади, яка існує ще й сьогодні. Але в суспільствах, що називають себе демократичними і в яких вважається, що верховна влада належить народу, наказове вираження волі є недопустимим. Тому краще, щоб говорив закон, а не законодавець, третя особа, ніж перша. Ще краще взагалі не згадувати особу, яка говорить, даючи правилу можливість утвердитися самому по собі, як начебто його джерелом є спільна воля, яку не треба ідентифікувати.

Висновок. Принцип верховенства права зводить роль суб'єкта дискурсу до скрипторської функції. Через скрипторів закон звертається до людини. Виходячи з вище сказаного, ми можемо зробити **висновок**, що суб'єкт законодавчого дискурсу не може розглядатися як спустошена категорія. Він влітається в структуру дискурсу, знаходить собі скрипторів, яким диктує свою волю, яка вимагає об'єктивного вираження. Навіть на мовному рівні, незважаючи на намагання французького законодавця дистанціюватися від закону, зайняти нейтральну позицію завдяки неозначеності дискурсу, йому не вдається стерти повністю свої індивідуальні риси, про що свідчать оцінні елементи, що інколи зустрічаються в законодавчому дискурсі, які можуть стати предметом наступного дослідження. Наша гіпотеза, що будь-який дискурс є поліфонічним, суб'єктивним, підтвердилася. Об'єктивність дискурсу може бути лише відносною.

Література

1. Потебня А. А. Из записок по русской грамматике / Александр Афанасьевич Потебня [в 4 т.] // Акад. наук СССР. – Отд-ние лит. и яз. / [общ. ред., предисл. и вступит. ст. чл.-корр. АН СССР В. И. Борковского. – М.: Учпедгиз, 1958. – Т.1-2. – С. 523–533.
2. Benveniste E. «De la subjectivité dans le langage» / Emile Benveniste // In Problèmes de linguistique générale. – P. : Gallimard, 1966. – P. 258–266.
3. Kerbrat-Orecchioni C. L'énonciation de la subjectivité dans le langage / Catherine Kerbrat-Orecchioni. – P. : Armand Colin, 1980. – 290p.
4. Galatanu O. La construction discursive des valeurs / Olga Galatanu // dans J-M. Barbier (éd.), Valeurs et activités professionnelles. – P. : L'Harmattan, 2003. – P. 87–115.
5. Foucault M. What is an author? / Michel Foucault // Modern Criticism and Theory. – New York.: David Lodge. Longman Inc., 1988. – P. 197–211.
6. Барт Р. Избранные работы: Семиотика. Поэтика. / Ролан Барт; [пер. с фр.] / сост., общ. ред. и вступ. ст. Г. К. Косикова. – М.: Прогресс, 1994. – 616 с.
7. Крапивкина О. А. К проблеме деперсонализации законодательного дискурса / Ольга Александровна Крапивкина // Альманах современной науки и образования : науч. журн-л / гл. ред. Рябцев Д. Н. – Тамбов: Грамота, 2010. – № 2 (33). – Часть 2. – С. 77. [Электронный ресурс] Режим доступа: www.gramota.net/materials/1/2010/2-2/29/html.
8. Dubois G. Grammaire structurale du français moderne: Nom et pronom. – Vol. III / Georges Dubois. – P. : Larousse, 1969. – 192 p.
9. Wagner R.-L., Pinchon J. Grammaire du français classique / René Lagane Wagner et Jacqueline Pinchon. – P. : Larousse, 1968. – 648 p.
10. Гак В. Г. Теоретическая грамматика французского языка / Владимир Григорьевич Гак. – М.: Добросвет, 2000. – 832 с.
11. Новикова Л. П. О некоторых синтаксических и стилистических аспектах безличных предложений // Экспрессивный синтаксис и анализ художественного текста / Сб. науч. тр. / Отв. ред. Э. М. Береговская. – Смоленск: Смоленский гос. пед. ин-т им. К. Маркса, 1991. – С. 15–19.
12. GeorGIN R. Le langage de l'administration et des affaires / René GeorGIN. – [36-ème éd.] – P. : Les éditions sociales. – 267 p.
13. Cours pratique de composition française et de rédaction administrative. – P. : S.N.C.F., 1971. – 163 p.
- Джерела ілюстративного матеріалу:
14. Code civil. – [107e éd.] – P. : Dalloz, 2008. – 707 p.

Mag. Rys W.,

*Leiter des Referats Deutsch am Sprachinstitut
des Bundesheeres an der Landesverteidigungsakademie, Wien*

Nastenko S.,

*DaF-Dozentin an der Jewhenij Beresnjak
Militär diplomatischen Akademie, Kyiw*

INTERKULTURELLE KOMPETENZ IN DER AUSBILDUNG ZUM MILITÄRDIPLOMATEN: MODE ODER NOTWENDIGKEIT?

Der Artikel beschäftigt sich mit der Notwendigkeit interkultureller Kompetenz für Militärdiplomaten und zeigt Möglichkeiten auf, diese im Rahmen der akademischen Ausbildung dieser Personengruppe zu vermitteln.

Schlüsselwörter: interkulturelle Kompetenz, interkulturelle Kommunikation, Militärdiplomatie, internationale Einsätze, Ausbildung von Militärattachés.

Abstract. The article overviews the importance of cross-cultural competency for military attachés and points out possible ways of training the crucial skills in an academic environment.

Key words: cross-cultural competency and communication, military diplomacy, military attaché's training, international operations.

Das Thema der interkulturellen Kommunikation bzw. interkulturellen Kompetenz ist mittlerweile weit verbreitet. Unmengen an Literatur wurden geschrieben, in vielen «westlichen» Ländern gibt es mittlerweile Studienprogramme zu dieser Thematik und ein unüberschaubares Feld an Beratern, die sich als Experten empfehlen.